

מסילת ישרים

פרטי היראה – מסילת ישרים יט

הרב חיים סבתו

והנה בכלל זה יש כבוד השבתות ויום טוב שכל המרבה לכבדם, ודאי עושה נחת רוח ליוצרו, שכן צונו וכבדתו, וכיון שכבר התאמת לנו שכבודו מצוה, הנה מיני הכבוד רבים הם, אך הכלל הוא שכל מעשה שבו נראה חשיבות לשבת צריכים אנו לעשותו. על כן היו החכמים הראשונים עוסקים בהכנות השבת, איש איש לפי דרכו (שבת קי"ט), ר"א הוה יתיב אתכתקא דשינא ומנשב נורא, רב ספרא מחריך רישא, רבא מלח שיבוטא, רב הונא מדליק שרגא, רב פפא גדיל פתילתא, רב חסדא פריס סלקא, רבה ורב יוסף מצלחו ציבי, רב נחמן מכתף ועייל מכתף ונפיק, אמר אלו מקלעין לי ר' אמי ור' אסי מי לא מכתפינא קמייהו, ותראה היקשו של רב נחמן שיש לנו ממנו מקום לימוד, כי הנה היה מתבונן מה היה הוא עושה לפי דרכו לאדם שהוא חפץ לכבודו, וכזה עצמו היה עושה בשבת.

ועל דבר זה נאמר (ברכות י"ז): לעולם יהא אדם ערום ביראה לדעת ולהתבונן דבר מתוך דבר, ולחדש המצאות לעשות נחת רוח ליוצרו בכל הדרכים שאפשר להראות היות מכירים גודל רוממותו עלינו, אשר על כן כל מה שיתיחס לו יהיה נכבד עלינו כבוד גדול, וכיון שהוא ית' בטובו הגדול עם כל שפלותנו רצה בענוותו לחלוק לנו כבוד ולמסור לנו דברי קדושתו, לפחות בכל כחנו נכבדם, ונראה היקר אשר להם אצלנו, ותראה שזאת היא היראה האמיתי שהיא יראת הרוממות שזכרנו שבה תלוי הכבוד המתקרב אל חיבוב האהבה, וכמו שאכתוב עוד בס"ד, מה שאין כן יראת העונש שאינה העיקרית ואין מעלות המדות האלה נמשכות הימנה.

ונחזור לענין השבת, הנה אמרו (שבת קי"ט): רב ענן לביש גונדא, דהיינו שהיה לובש בגד שחור בערב שבת, כדי שיהיה ניכר יותר כבוד השבת בלובשו בו בגדים נאים, נמצא שלא לבד ההכנה לשבת הוא מכלל הכבוד, אלא אפילו ההעדר שמכחו יבחן יותר מציאות הכבוד, גם הוא מכלל המצוה, וכן אסרו לקבוע סעודה בערב שבת מפני כבוד השבת, וכן כל כיוצא בזה. ובכלל היראה עוד כבוד התורה ולומדיה, ובהדיא שנינו (אבות פ"ד): כל המכבד את התורה גופו מכובד על הבריות, ואז"ל (סנהדרין ק"ב): אמר ר"י מפני מה זכה אחאב למלכות כ"ב שנה, לפי שכבד את התורה שנתנה בכ"ב אותיות שנאמר וישלח מלאכים אל אחאב וגו', והדבר הזה לא אוכל לעשות. ואז"ל (ברכות י"ח): היה הולך ממקום למקום (וספר תורה עמו), לא יניחנו בשק ויניחנו על החמור וירכב עליו, אלא מניחו בחיקו כו', ואסרו עוד (מו"ק כ"ה): לישב על המטה שספר תורה עליה. וכן אמרו (עירובין צ"ח): אין זורקין כתבי הקודש ואפילו הלכות ואגדות. ואסרו (מגילה כ"ז): להניח נביאים וכתובים על גבי חומשים, הן אלה דברים שאסרו חז"ל לכל עדת ישראל, והחסידי יש לו ללמוד מאלה ולהוסיף עליהם כהנה וכהנה לכבוד שם ה' אלהיו.

ובכלל זה הניקיון והטהרה הצריכה לדברי תורה שלא לעסוק בה אפילו בהרהור במקומות המטונפים, ולא בידיים שאינם נקיות, וכבר הרבו חז"ל להזהיר על זה במקומות רבים, ובענין לומדי תורה, הנה מקרא כתוב מפני שיבה תקום והדרת פני זקן, ומינה ילפינן לכל מיני כבוד שאפשר לעשות להם שראוי ודאי לחסיד שיעשהו. וכבר אז"ל (כתובות ק"ג): ואת יראי ה' יכבד, זה יהושפט מלך יהודה, שכיון שהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו ואומר לו רבי רבי מורי מורי. ורבי זירא כשהיה חלש מלימודו, היה משים עצמו על פתח בית המדרש, לעשות מצוה כשיקום מלפני התלמיד חכם (ברכות כ"ח). כל אלה דברים שכבר רואים אנחנו היות הבורא, יתברך שמו, חפץ בה וגלה דעתו העליון בזה, וכיון שכן מי האיש החפץ לעשות נחת רוח ליוצרו, הנה בדרך זה ילך ויוסיף לקח בתחבולותיו ולעשות הישר לפניו יתברך שמו.

ובכלל זה כמו כן כיבוד בית הכנסת ובית המדרש שאין די שלא ינהג בהם קלות ראש, אלא שינהג בהם כל מיני כבוד ומורא בכל מנהגיו ובכל פעולותיו, וכל מה שלא היה עושה בהיכל מלך גדול לא יעשה בהם.